

ҚАЗАҚСТАН
РЕСПУБЛИКАСЫ
БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ
МИНИСТРЛІГІ

МИНИСТЕРСТВО
ОБРАЗОВАНИЯ И НАУКИ
РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН

БҰЙРЫҚ

ПРИКАЗ

№ _____

от «__» _____ 202__ года

Нұр-Сұлтан қаласы

город Нур-Султан

«Қазақстан Республикасының орта білім беру ұйымдарында білім алушылардың кәсіптік бағдарлануын анықтау және диагностика жүргізу жөніндегі әдістемелік ұсынымдарды бекіту туралы» Қазақстан Республикасының Білім және ғылым министрінің 2018 жылғы 19 желтоқсандағы № 692 бұйрығына өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы

«Құқықтық актілер туралы» Қазақстан Республикасы Заңының 3-тармағының 65-бабына сәйкес **БҰЙЫРАМЫН:**

1. «Қазақстан Республикасының орта білім беру ұйымдарында білім алушылардың кәсіптік бағдарлануын анықтау және диагностика жүргізу жөніндегі әдістемелік ұсынымдарды бекіту туралы» Қазақстан Республикасының Білім және ғылым министрінің 2018 жылғы 19 желтоқсандағы № 692 бұйрығына мынадай өзгерістер мен толықтырулар енгізілсін:

көрсетілген бұйрықпен бекітілген Қазақстан Республикасының орта білім беру ұйымдарында білім алушылардың кәсіптік бағдарлануын анықтау және диагностика жүргізу жөніндегі әдістемелік ұсынымдарда:

2-тармақ жаңа редакцияда жазылсын:

«2. Осы Ұсынымдарда мынадай ұғымдар қолданылады:

1) кәсіптік бағдар беру – жеке тұлғалардың ерекшеліктерін ескере отырып, білім алушылардың мамандық таңдауды дайындау, кәсіби өзін-өзі анықтауға көмектесу үшін бағытталған шаралар жүйесі. Бастауыш, орта және жоғары мектептер, сондай-ақ сыныптар бөлінісінде кәсіптік бағдар берудің мақсаттары, міндеттері және құралдары 1-қосымшада келтірілген;

2) кәсіптік бағдарды диагностикалау – білім алушылардың кәсіптік қызметте икемін өлшеу және анықтау рәсімі;

3) кәсіптік сынақ - білім алушылардың болашақ мамандығына сәйкестігіне, таңдаған кәсіптік қызметке дайындық деңгейін анықтау мүмкіндігіне, нақты кәсіпте жұмысты орындауына мүмкіндік беретін жеке қабілеттерін қолдану мен ашылуына бағытталған кәсіптік қызмет түрінің элементтерін модельдеу (2-қосымша);

4) сынып сағаты - бұл сынып жетекшісінің сыныптағы тәрбие жұмысының нысаны, онда оқушылар қоршаған әлемге қарым-қатынас жүйесін қалыптастыруға ықпал ететін арнайы ұйымдастырылған іс-шараларға қатысады;

5) кәсіптік бағдарлау экскурсиясы - кәсіптік бағдарлау қызметінің бір түрі, өйткені ол мамандыққа деген қызығушылықты қалыптастыруға үлкен әсер етеді, сондай-ақ көрнекілік пен қабылдаудың қол жетімділігін талдау, салыстыру, таңдау жасау мүмкіндігімен біріктіреді (3-қосымша).»;

8-тармақ жаңа редакцияда жазылсын:

«8.Білім алушылардың кешенді кәсіптік бағдар беру диагностикасына жатады:

1) қызығушылықтары мен бейімділіктерін анықтауды қоса, диагностикалық зерттеу;

2) психологиялық портрет жасау;

3) мамандыққа бейімділігін анықтау;

4) ұсынылған мамандықты негіздеу;

5) географиялық орналасуын, жоғары оқу орындарының, техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі білім беру ұйымдарының рейтингіндегі орнын ескере отырып, оқу орындарын іріктеу;

6) білім алушылар мен ата-аналарға кәсіптік ұсыныстар беру.»;

11-тармақ жаңа редакцияда жазылсын:

«11.Кәсіптік бағдарлаудың ажырамас құрамдас бөлігі ретінде кәсіптік диагностика:

1) білім алушының өзі туралы ойын қалыптастыруды;

2) өздігінен мамандықты анықтауға, кәсіптік өсуді болжауға көмектесуді;

3) адамның жеке қасиеттерін, оқушылардың қабілеттерін, бейімділігін және қызығушылығын ескере отырып, мамандық таңдауды;

4) осы кәсіпті(терді) оқыту үшін ұсынылатын кәсіптер мен оқу орындары.»;

14-тармақ жаңа редакцияда жазылсын:

«14. Кәсіптік диагностика келесі қадамдарды қамтиды:

1) ерте диагностика (5-7 сынып) жеке тұлғаның өзіне тән ерекшеліктерін: құндылық бағдарларын, қызығушылықтарын, қажеттіліктерін, темпераментін, денсаулық жағдайын, тұлғаның кәсіби қызметке бейімділігі мен ниетін, оқытудың бейіндік бағытын таңдауды, Үлгілік оқу жоспарынан пәндерді (7 сыныптан бастап), қосымша білім беру үйірмелерін көздейтін;

2) аралық диагностика (8,10-сыныптар) алдыңғы диагностиканың деректерін түсіндіру және түзету;

3) тереңдетілген диагностика болашақ мамандықты анықтауда білім алушыдағы басым қажеттіліктер мен мотивтерін айқындау, кәсіптік білім беру ұйымдарына түсу кезінде Бірыңғай ұлттық тестілеуден өтуге арналған екі пәнді таңдауға және қорытынды аттестациядан (10-11 сыныптар) өту үшін бесінші пәнді таңдауға көмек көрсету; тереңдетілген диагностика (9, 11-сыныптар) болашақ кәсіби қызметті (қате аударма) дұрыс былай болады;

4) 5-11-сыныптардағы кәсіптік диагностика жүргізуге бағытталған тестілеулер мазмұнының сипаттамасы, сондай-ақ оларға қойылатын талаптар 4-қосымшада келтірілген.»;

16-тармақ жаңа редакцияда жазылсын;

«16. Кәсіптік диагностика нәтижелері бойынша білім алушы мыналарға қол жеткізеді:

1) күшті және әлсіз жақтарын көрсететін адамның психологиялық бейнесі, өнімді қарым-қатынас жасау бойынша ұсынымдар;

2) тұлғаның кәсіптік портреті (мамандыққа бейімделу, белгілі бір мамандыққа қызығу).»;

23-тармақ жаңа редакцияда жазылсын:

23. Орта білім беру ұйымдарының барлық кәсіптік бағдар беру жұмыстарының қорытынды кезеңі кәсіптік кеңесберу және цифрлық технологияларды (компьютер, интернет, мобильді қосымша) пайдалана отырып, кәсіптік бағдарлау диагностикалық тест негізінде тұлғаның портреті болыптабылады.»;

27-тармақ жаңа редакцияда жазылсын:

«27. Орта білім беру ұйымдарының педагогикалық қызметкерлері функционалдық міндеттерді анықтаумен қатар, білім алушыларға кәсіптік бағдар беруде мыналар кіреді:

1) директордың орынбасары жауапты:

жауапты тұлғалардың өзара әрекеттесу стратегиясын әзірлеу және білім алушылардың өздігінен анықтауын педагогикалық қолдау үшін олардың қызметін үйлестіру;

білім алушылардың өздігінен анықтауына ықпал ететін әлеуметтік әріптестер мен орта білім беру ұйымдарының өзара іс-қимылын ұйымдастыру;

білім беру ұйымының тұжырымдамасына және білім беру бағдарламасына сәйкес мамандандырылған оқыту мен кәсіптік өздігінен анықтауға білім алушылардың дайындығын қалыптастыру бойынша профессор-оқытушылар құрамының жұмысын жоспарлау;

осы саладағы педагогикалық ұжымның қызметін талдау және түзету (білім алушылардың өздігінен анықтауға бағытталған тәрбие жұмысының жүйесін ұйымдастыру бойынша пән мұғалімдерінің, сынып жетекшілерінің кеңес беруі: кәсіптік білім беру, кәсіптік кеңес беру, кәсіптік диагностика, жеке білім беру траекториясын анықтау;

жоғары сынып оқушыларын даярлау, арнайы дайындық және кәсіптік өздігінен анықтау мәселелері бойынша педагогикалық кеңестерді, өндірістік кездесулерді өткізу;

пәндік олимпиадаларға дарынды балалардың қатысуын ұйымдастыру;
сынып жетекшілеріне, пән мұғалімдеріне және оқушылардың өздігінен анықтау мәселелері бойынша мектеп психологына біліктілігін арттыруды ұйымдастыру;

сынып жетекшілерінің, пән мұғалімдерінің және мектеп психологының жұмысының бақылау функцияларын жүзеге асыру;

алдын ала даярлау және арнайы білім беру жүйесінде оқушыларға арналған сабақтар ұйымдастыру;

2) сынып жетекші:

оқушылардың өздігінен анықтауы үшін педагогикалық қолдау жоспарын, оның ішінде оқушылардың танымдық және шығармашылық белсенділігін белсендіретін әртүрлі нысандарды, әдістерді және құралдарды әзірлейді;

жеке және топтық қызметте жоғарылауға бағытталған әңгімелерді, пікірталасты, конференцияларды ұйымдастырады;

- білім алушылардың бейімділігін психологиялық-педагогикалық бақылауды жүргізеді (бақылау, сауалнама, тестілер білім алушының жеке картасында жазылады);

білім алушыға жеке білім беру траекториясын құруға, бейінді оқыту нұсқаларын модельдеуге, жетістіктерді талдауды жүзеге асыруға, өзінің портфолиосын жасауға көмектеседі;

университеттерде және орта кәсіптік оқу орындарында білім алушылардың ашық есік күндерін ұйымдастырады;

білім алушыларға кәсіпорындарға тақырыптық және жан-жақты экскурсиялар ұйымдастырады;

мектеп психологына сауалнама жүргізуде, білім алушылар мен олардың ата-аналарына өздігінен анықтауға көмектеседі;

білім алушылардың кәсіптік және кәсіптік өздігінен анықтауға дайындығын қалыптастыру бойынша ата-аналық кездесулер өткізеді;

мектеп түлектері, техникалық және кәсіптік білім беру ұйымдарының білім алушылары жоғары және (немесе) жоғары оқу орнынан кейінгі білім беру мекемелерімен кездесулер ұйымдастырады.

3) пән мұғалімдері:

семинарлар, дөңгелек үстелдер, конференциялар, пәндік апталар, конкурстар, элективті курстар, қабырға газетінің конкурстары, үйге арналған жұмыстар және т.б. әр түрлі әдістер мен құралдарды пайдалана отырып, білім алушылардың тұлғалық шығармашылық бағыттылығын қалыптастыруға көмектеседі.

білім алушыларға қызметте жоғарылауға бағдарланған бағдар беруді қамтамасыз ету, білім алушылардың жалпы еңбек және кәсіптік маңызды дағдыларын қалыптастыру;

мектеп оқушылары арасында дербес өздігінен бағалауды қалыптастыруға үлес қосу;

білім алушылардың қабілеттері мен ерекшеліктерін анықтау үшін бақылау жүргізеді.

4) кітапханашы:

үнемі мамандық пен мамандықты таңдауға көмектесетін әдебиеттерді таңдайды;

оқушылардың оқуға қызығушылығын зерттейді және мамандық таңдау туралы әдебиеттерді ұсынады; мамандықтар мен оқырмандар арасындағы пікірталас, конференциялар туралы кітап көрмелерін ұйымдастырады;

әдістемелік материалдарды, кадрлардағы және басқа да материалдардағы (суреттер, кесінділер, диаграммалар, проспектілер, мамандықтардың сипаттамасы) аймақтағы қажеттіліктері туралы анықтамалық деректерді жинақтайды және жүйелейді;

салалар мен салалардағы (инжинерлік, көлік, құрылыс, өнер әлемінде және т.б.) мамандықтар бойынша көрмелер ұйымдастырады,

5) әлеуметтік педагог:

Кәсіптік және өмірді өздігінен анықтау процесінде тәуекелге ұшыраған балаларды педагогикалық қолдауды қамтамасыз етеді;

білім берушілерге әлеуметтік кеңес береді;

білім алушының өздігінен анықтау процесіне кедергі келтіретін әлеуметтік факторларды талдау мен бағалауда сынып жетекшісіне көмектеседі.

б) педагог-психолог:

білім алушылардың кәсіптік қызығушылықтары мен мүмкіндіктерін зерттеуді ұйымдастырады;

білім алушылар мен олардың ата-аналарына сауалнама жүргізу арқылы оқушының кәсіптік және мамандықты өздігінен анықтауға дайындығын бақылайды;

білім алушыларға кәсіптік бағдарлау бойынша тренингтер өткізеді;

ата-аналар мен мұғалімдерге таңдау тақырыбына арналған әңгімелер, психологиялық білім беру;

білім алушылардың жас ерекшеліктерін ескере отырып, психологиялық консультациялар жүргізеді;

білім алушылар арасында өздігінен бағалауды қалыптастыруға ықпал етеді;

ата-аналарды өз мамандығы туралы айтуға шақырады, оларды топтардың көшбасшылары ретінде жұмысқа тартады;

білім алушылардың қызығушылықтары мен мүмкіндіктерін талдау және бағалау кезінде сынып жетекшісіне көмектеседі;

кәсіптік диагностика деректер базасын жасайды.

мынадай мазмұндағы 27-1 тармақпен толықтырылсын:

«27-1. Орта білім беру ұйымдарында кәсіптік бағдар беру жөніндегі жұмысты ұйымдастыру міндетті түрде осы Әдістемелік ұсынымдардың 27-тармағында көрсетілген педагог кадрлардың біліктілігін арттыру курстарын көздейді.

Оқыту Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігі уәкілеттік берген педагог кадрлардың біліктілігін арттыру саласындағы ұйымның базасында кемінде 5 жылда бір рет жүргізіледі.»;

36, 37 және 38-тармақтар жаңа редакцияда жазылсын:

«36. Диагностика және кәсіптік бағдарлау нысандары:

1. Жеке-нақты білімалушылар мен жұмыс істеу(сұхбат, кеңес беру, жеке диагноз);

2. топтық–топпен жұмыс істеу (компьютерді, интернетті, мобильді қосымшаны пайдалана отырып сабақ, ойын, сұхбат, топтық диагностика, семинар, тренинг);

3. жалпылай–көптеген білім алушылармен жұмыс істеу (мектепаралық кәсіптік іс-шаралар, онлайн режимінде тестілеу, кәсіптік білім беру ұйымдарының тұсау кесерлері, жәрмеңкелер, форумдар,кәсіптік сынақтар).

37. Кәсіптік бағдар беру жұмысының белсенді нысандары: психологиялық және әлеуметтік-психологиялық бағыттағы тренингтер коммуникативтік дағдыларды және өз бетінше шешім қабылдау қабілетін дамытады, кәсіптік бағдарлау ойындары кәсіптік көзқарас тұрғысынан маңызды қасиеттерді дамытуға оң ықпал етеді, білім алушыларды жаңа қабілеттерді дамытуға, цифрлық технологияларды (компьютер, интернет, мобильді қосымша) пайдалана отырып кәсіптік бағдарлау жүйелерінде тестілеулерден өтуге ынталандырады.

38. Жеке тұлғаның қызығушылын анықтау кәсіптік бағдарлау сервистерін ұсынатын цифрлық технологиялар (компьютер, интернет, мобильді қосымша), сауалнамалар, сабақта, үзілістерде білім алушының қызметін бақылау, кейіннен оларды қарау және талдау, кітапхана нысандарын зерделеу, ата-аналармен және пән мұғалімдерімен әңгімелесу негізінде жүзеге асырылады.»;

40, 41-тармақтар жаңа редакцияда жазылсын:

«40. Кәсіптік бағдарлау әдістемелерін таңдау кезінде, сондай-ақ диагностика және кәсіптік бағдарлау саласында цифрлық технологияларды (компьютер, интернет, мобильді қосымша) пайдалану кезінде келесі талаптарды басшылыққа алу қажет:

1) жеке тұлғаның кәсіпке деген қызығушылығы мен қабілетін анықтауға бағытталған репрезентативтілік, сенімділік және валидтілік, білім алушылар үшін түсінікті және пайдалануда оңай;

2) әдістемені жүргізу рәсімі тест балын есептеудің және стандарттаудың статистикалық негізделген әдістерін (статистикалық немесе критериалдық тест нормалары бойынша) қоса алғанда, тапсырмаларды ұсынуға және жауаптарды өңдеуге арналған алгоритмді қамтиды;

3) білім алушылардың кәсіптік бағадар беру бейімділігі туралы дербес ақпарат құпия болып табылады;

4) онлайн тестілеу серверлері ҚР аумағында орналасқан, дербес деректерді қорғайтын онлайн сервистерде өтуі тиіс;

5) кәсіптік бағдар беру бойынша Онлайн сервис әр оқушыға кемінде 5 мамандық ұсынуға тиіс;

6) жеке есеп оқушының кәсіптік бағдар беру бейімділігі туралы ақпаратты қамтуы керек, сонымен қатар оқушылардың қызығушылықтарын, құндылықтары мен дағдыларын көрсетуі керек;

7) ұсынылған кәсіптер тізбесі ҚР қолданыстағы ұлттық кәсіптер сыныптауышында келтірілген өзекті тізбеге сәйкес қалыптастырылады.

41. Кәсіптік диагностика өткізу барысында «білім алушының кәсіптік бағдар беру картасы» жүргізіледі. Сынып жетекшісі және психологпен бірге сандық технологияларды қолдана отырып (компьютер, смартфон, интернет) жүргізілген тесттер қорытындысы негізінде білім алушының қызығушылықтары мен бейімділігін қадағалау, уақытында түзету және диагностиканың қосымша нысандарын айқындауда кәсіптік кеңес беру, пәндерді тереңдете оқып-үйрену бойынша ұсыныстармен қамтамасыз етіледі.»;

осы бұйрыққа 1, 2, 3, 4-қосымшаларға сәйкес, 1, 2, 3, 4-қосымшалармен толықтырылсын.

2. Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігінің Мектепке дейінгі және орта білім беру комитеті осы бұйрықты жұмыс барысында қолдану үшін Нұр-Сұлтан, Алматы және Шымкент қалаларының, областардың білім басқармаларының, республикалық орта білім беру ұйымдарының назарларына жеткізсін.

3. Осы бұйрықтың орындалуын бақылау жетекшілік ететін Қазақстан Республикасының Білім және ғылым вице-министріне жүктелсін.

4. Осы бұйрық қол қойылған қойған күнінен бастап күшіне енеді.

Қазақстан Республикасы
Білім және ғылым министрі

А. Аймағамбетов